

Necatibey Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları

Ali Rıza TERZİ & Erdoğan TEZCİ

Araştırmada ortaöğretime öğretmen yetiştiren 3,5+1,5 programlarındaki öğrenciler ile ilköğretime öğretmen yetiştiren lisans programlarında okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının program, sınıf ve cinsiyet değişkenleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelindedir. Çalışma grubunu BAÜ-Necatibey Eğitim Fakültesi 1. öğretim lisans öğrencileri ile 3,5+1,5 tezsiz yüksek lisans programlarına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada Üstüner'in (2006) geliştirdiği "Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, 645 öğrenciye uygulanmış eksik doldurulanlar ayıklandıktan sonra 511'i çözümlenme aşamasında kullanılabilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; genel olarak öğrencilerin mesleğe yönelik tutumları "katılıyorum" düzeyi ve üstündedir. Sonuçlar, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden, sosyal ve dil bilim alanlarında okuyan öğrencilerin ise fen ve matematik alanlarında okuyan öğrencilere göre tutum puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Program ve sınıf değişkenleri açısından öğrenci tutumlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Anahtar sözcükler: Öğretmen yetiştirme, öğretmenlik mesleği, öğretmenliğe yönelik tutumlar

The Attitudes of the Students Towards Teaching Profession at Necatibey Education Faculty

This study examines the attitudes of students in pre-service teacher training programs towards teaching profession by the program, class and gender. The study group consisted of 511 students enrolled in the four pre-service teacher training programs and the five year pre-service teacher training programs at Necatibey Education Faculty of Balıkesir University. Data were collected by using "Attitude Measurement Scale for Teaching Profession", developed by Üstüner. To test between group differences, data were analyzed by using t-test and analysis of variance. Results indicated that attitudes of students towards teaching profession were positive, and its level was high, at least at the level of "agree". The mean score of females' attitudes towards teaching was found higher than those of males. The findings on the comparison of different branches showed that the attitudes of the students at the department of Social Sciences and English Language Teaching were higher than those at Science and Math departments. It was found, that there was not a significant difference in the attitudes towards teaching by program and class.

Keywords: Teacher training, teaching profession, attitudes towards teaching

Cumhuriyet dönemi Türk Eğitim Tarihi, bir ulus yaratmanın tarihi olduğu kadar öğretmen yetiştirmenin de tarihidir. Cumhuriyeti kuran iradenin eğitim kurumundan beklentisi, Atatürk'ün “*Muallimler, Cumhuriyeti biz kurduk onu yaşatacak olan sizlersiniz*” ifadesi çerçevesinde “*fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür*” nesillerin yetiştirilmesidir. Bu beklentinin gerçekleşmesi için de öğretmen yetiştirme, Cumhuriyetin ilânıyla birlikte önem verilen konulardan biri olagelmıştır.

Eğitimin kalitesini önemli ölçüde belirleyici unsurlardan biri de öğretmendir. Ülkemizde 1848 de Darülmüallimin-i Ruşdiye ve 1868 yılında da Darümuallimin-i Sıbyan'ın kuruluşu Milli Eğitim Sistemimizin iyileştirilmesi çalışmalarında ilk önemli adımdır (Akyüz, 1993; Koçer, 1992). Cumhuriyetle birlikte öğretmen yetiştirme alanında önemli adımlar atılmıştır. 3 Mart 1924 tarih ve 430 Sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreseler kapatılmış, ulusal ve laik eğitimin temelleri atılmıştır. Yine 439 Sayılı Kanununun 1. Maddesi ile öğretmenliğin bir meslek olduğu kanunla belirlenmiştir (Oğuzkan, 1983; Koçer, 1992).

Cumhuriyetin ilk yıllarında bir taraftan halka yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devrimlerini anlatacak, bir taraftan da köylüyü cehaletten kurtaracak yeter sayıda öğretmen yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Bu yıllarda öğretmen yetiştirmede daha çok nicelik üzerinde durulmuş sayısal artışla yurdun her yerine ulaşılması hedeflenmiştir. 1973 tarih ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile öğretmenliğin özel bir ihtisas mesleği olduğu hükmü getirilmiş ve öğretmenlerin hangi öğretim kademesi olursa olsun yüksek öğrenim görmesi öngörülmüştür. 1982 yılında tüm öğretmen yetiştiren kurumlar 2547 Sayılı yasa ile üniversite çatısı altında toplanmıştır.

Öğretmen sayısında istenen düzeye ulaşılamaması ve bazı politik müdahalelerle öğretmenliğin bir meslek olarak kabul edilmesine rağmen uygulamanın bu yönde gerçekleşmemesi uzun yıllar öğretmenliğin “kapısı açık, girişi kolay bir meslek” (Akyüz, 1993) olarak algılanmasına neden olmuştur. 1982 yılında öğretmenlerin üniversite çatısı altında yetiştirilmeye başlanması ile programlarda da müşterekliğin sağlanması yoluna gidilmiştir (Ataman, 1998).

Yükseköğretim Kurumu, bu çerçevede eğitim fakültelerinde 1997 yılında başlanan Dünya Bankasınca yürütülen projelendirme ile 1998 yılında tamamlanıp uygulanan ve tüm eğitim fakültelerinin akademik ve örgütsel yapısını değiştiren yeniden yapılanma, aynı zamanda programların tümünü de değiştirmiştir (YÖK, 1998). Yeniden yapılanma ile öğretmen yetiştirmede nitel ve nicel sorunlara çözüm getirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca yeniden yapılanma ile eğitim fakültelerindeki program alanlarının Milli Eğitim'deki okul yapılaşmasına uygun hale gelmesi sağlanmıştır.

Problem Durumu

Öğretmen yetiştirme ile ilgili olarak Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak gerek kurumsal düzeyde, gerekse programlar düzeyinde çeşitli denemelere girilmiş; bu denemelerden bir kısmı başarılı olamazken, diğerleri sistemde iz bırakan girişimler olarak tarihe geçmiştir. Bu çalışmalara yön veren ve denemelerin başarısını belirleyen etkenler; temelde öğretmen ihtiyacı ve zorunlu eğitim alanındaki gelişmeler olmuştur (YÖK, 1998).

1998–1999 yılından sonra öğretmen eğitiminde yeniden yapılanma sonucunda hizmet-öncesi eğitimde öğretmen yetiştirme görev ve sorumluluğu yükseköğretim düzeyinde Eğitim Fakültelerine verilmiştir. Bu yapılanma, Eğitim Fakültelerindeki bilimsel çalışmaların öğretmen yetiştirme ve eğitim konularına yönelmesini ve temel bilimler alanındaki araştırmaların Fen-Edebiyat Fakültelerinde yapılmasını öngörmektedir. Yeni düzenleme çerçevesinde 4 yıllık (8 dönem) eğitim sürecine sahip bölümler; İlköğretim Bölümü (Okul Öncesi, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi ve İlköğretim Matematik Öğretmenliği) Türkçe Öğretmenliği, Güzel Sanatlar, Beden Eğitimi Öğretmenliği ve Yabancı Dil Öğretmenliği programlarından oluşmaktadır. Bu programlarda Öğretmenlik Meslek Bilgisi (ÖMB) dersleri dört yıllık süreye yayılmıştır. Yine, Ortaöğretim Fen ve Sosyal alanlara öğretmen yetiştirmede (Güzel Sanatlar, Beden Eğitimi Öğretmenliği ve Yabancı Dil Öğretmenliği programları hariç) 3,5 yıllık (7 dönem) alan eğitimi sonrasında 1,5 yıllık (3 dönem) ÖMB dersleri verilmektedir. Yeni düzenleme ile daha nitelikli ortaöğretim alan öğretmeni yetiştirme amacıyla Fen Edebiyat Fakültesi mezunlarına öğretmenlik eğitimine yönelik 1,5 yıllık tezsiz yüksek lisans programları öngörülmüştür (YÖK, 1998).

Öğretmen yetiştiren programların öğretmen adaylarını belli mesleki yeterliklerle donatması beklenir. Bu anlamda, ülkemizde tüm eğitim fakültelerinde YÖK tarafından çizilen çerçeve programın uygulandığı dikkate alındığında, bu program yoluyla öğretmen adaylarına kazandırılması hedeflenen yeterliklerin tüm eğitim fakülteleri için aynı olduğu söylenebilir (Çakır, 2005). Ancak öğretmen niteliği büyük ölçüde öğretmen adaylarının seçimi, hizmet öncesi eğitimleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarıyla yakından ilgilidir (Şimşek, 2005). Mesleğe yönelik tutum ve algılar, mesleki yeterlilik algılarını ve meslekteki başarıları etkileyen bir husustur. Nitekim bazı araştırma sonuçları da bunu doğrulamaktadır (Çakır, 2005; Aşkar ve Erdem, 1987; Bloom, 1979).

Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik algı ve tutumları ile ilgili alanyazında farklı örneklemeler üzerinde gerçekleştirilen çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bunlardan Üstün, Erkan ve Akman'ın (2004) okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını inceledikleri araştırmada, Şenel ve ark. (2004) ortaöğretim alan öğretmenliği programında okuyan öğrenciler üzerine yaptığı araştırma ve Simşek'in (2005) Eğitim ve Fen Edebiyat Fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını inceledikleri araştırmada öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının genelde olumlu ve yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Ayrıca, Çakır'ın (2005) Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı (İÖLP) ve Eğitim Fakülteleri İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları ve Mesleki Yeterlik Algıları ile ilgili yapmış olduğu araştırma sonucu; İ.Ö.L.P. 1. ve 3. sınıf öğrencileri ile eğitim fakülteleri İngilizce Öğretmenliği programlarında okuyan 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ve mesleki yeterlik algılarının farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Öztürk ve ark. (2005) ise Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri ile Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğine yönelik algılarının karşılaştırılması amacıyla yaptıkları araştırmalarında, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik algılarının Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak bu araştırmalarda ÖMB derslerinin bir değişken olarak mesleğe ilişkin öğrencilerin tutumları üzerine etkisi irdelenmemiştir. Ayrıca bu araştırmada iki farklı öğretmen yetiştirme kaynağı olan 4 yıllık lisans ve 3,5+1,5 programlarındaki öğrencilerin tutum açısından karşılaştırılması yapılarak programın etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Öğretmenlerin mesleğe yönelik olumlu algılar geliştirmesi, öğretmenlik mesleğini icra ederken daha etkili olmalarını sağlayacaktır (Erdem, Gezer ve Çokadar, 2005). Bu tutumun gelişmesinde öğrencilerin "Üniversiteye Giriş Sınavı" öncesinde seçecekleri fakülte ve bölüm hakkında geliştirmiş oldukları bilgi ve algıların yanı sıra öğrencilik yıllarında aldıkları eğitim sonucunda geliştirmiş oldukları algılar da önemlidir. Öğretmenlik mesleğinin Cumhuriyetin ilk yıllarındaki yüksek statülü durumu giderek azalma göstermiştir. Bunun nedenleri çeşitlilik göstermekle beraber, ücretlerinin düşüklüğü, mesleğin genelde bir kadın mesleği olarak görülmeye başlanması, öğretmenlerin etkili bir mesleki örgütlenmelerinin olmaması, siyasal etkiler ve sık sık başka kaynaklardan öğretmen seçilmesi olarak görülmektedir (Tok, 1995). Öğretmenliğin statüsündeki düşüklük de öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Slocum, 1974).

Tutumun gelişiminde bilişsel öge önemli bir yere sahiptir (Tavşancıl, 2002; Freedman, Sears ve Carlsmith, 1993). Yetersiz bilgiye dayalı gelişecek tutum ile daha geniş ve derin bilgiye dayalı oluşan tutumun şiddeti veya derecesinin de farklı olacağı açıktır. Öğretmen yetiştirmede uygulanan programlar gereği, ÖMB derslerinin ilköğretim ve ortaöğretim alan öğretmenlikleri programlarında farklı dönemlere yerleştirilmiş olması öğrencilerin meslek hakkındaki bilgi birikimlerinin de farklılık oluşturmaya kaynaklık edebilmektedir. Bu farklılık ise öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarını etkileyebilmektedir. Tutumların program ve sınıf gibi değişkenlere dayalı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi, uygulamaların mesleki kazanımlara etkisinin belirlenmesine katkı sağlayabilir.

Araştırmada ortaöğretime öğretmen yetiştiren 3,5+1,5 programlarındaki öğrenciler ile ilköğretim birinci ve ikinci kademeye öğretmen yetiştiren eğitim fakültesi lisans programlarında okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi programların işlerliğinin belirlenmesine katkı sağlayacağı umulmuştur. Bu çerçevede araştırmanın genel amacı, eğitim fakültelerinde okutulmakta olan ÖMB derslerinin öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları üzerine etkisini belirlemektir.

Araştırmada bu genel amaç çerçevesinde dört yıllık süreç içerisinde sekiz döneme yerleştirilmiş ÖMB dersleri ile 3,5 yıl alan dersi sonrasında 1,5 yıl (3,5+1,5 programları) yoğun ÖMB derslerinin uygulandığı tezsiz yüksek lisans programlarında okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında farklılık var mıdır? sorusu bağlamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları nasıldır?
2. Cinsiyet açısından tutumlar arasında fark var mıdır?
3. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları Anabilim Dalı farklılığına (BÖTE, Fen Bilgisi, İlköğretim Matematik, Sınıf, Türkçe, Sosyal Bilgiler, İngilizce, Biyoloji, Fizik, Otaöğretim Matematik, Kimya, TDE) göre değişmekte midir?
4. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları sınıf düzeyi (1. sınıf ile son sınıf) ve program türünün (ilköğretim bölümü programları ile ortaöğretim alan öğretmenlikleri programları) ortak etkisine bağlı olarak farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmada, betimsel tarama modeli (Karasar, 1995) kullanılmış ve likert olarak hazırlanmış olan “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği”nden elde edilen veriler nicel yolla analiz edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesinde 2005–2006 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde (ikinci yarıyıl) okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Necatibey Eğitim Fakültesi bünyesinde İlköğretim, Türkçe Öğretmenliği, Yabancı Diller ve Ortaöğretim Fen ve Sosyal Alanlar Bölümü olmak üzere toplam 4 bölüm bulunmaktadır. İlköğretim Bölümünde; Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi ve İlköğretim Matematik Öğretmenliği; Türkçe Öğretmenliği Bölümünde Türkçe Öğretmenliği programı; Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri programı, Yabancı Diller Bölümünde İngilizce Öğretmenliği programı bulunmaktadır. Bu bölüm ve bu bölümlerin programları 4 yıllık eğitim uygulamaktadır. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Programı ise Fen ve Sosyal Alanlar Bölümlerinden oluşmaktadır.

Ortaöğretim Fen ve Matematik alanları; Biyoloji, Fizik, Kimya ve Matematik, Ortaöğretim Sosyal alanlar ise Türk Dili ve Edebiyatı programından oluşmaktadır. Ortaöğretim alan öğretmenlikleri ise 3,5+1,5 programı uygulamaktadır. Dört yıllık programların uygulandığı bölümlerde İngilizce Öğretmenliği hariç tüm programlarının 1. ve 2. öğretimi, Ortaöğretim alan öğretmenliklerinin ise yalnızca 1. öğretim programlarında öğrenci okumaktadır.

Araştırma, 2005–2006 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde ilköğretim bölümü bünyesinde yer alan programlarda okuyan öğrenciler ile Türkçe Öğretmenliği, Yabancı Diller Bölümü, Fen ve Sosyal Alanlar Bölümü’ndeki programlarda okuyan öğrencileri kapsamaktadır. Ancak, araştırma kapsamına sadece birinci öğretim programında okuyan öğrenciler alınmış ikinci öğretim öğrencileri ise kapsam dışı bırakılmıştır.

Araştırmaya ikinci öğretim programlarında okuyan öğrencilerin alınmamasının nedeni, yabancı diller bölümü ile ortaöğretim fen ve sosyal alanlar bölümlerinin ikinci öğretim programlarının olmamasıdır. Özellikle araştırma, İlköğretim Bölümlerinde uygulanan program ile Ortaöğretim Fen ve Matematik ile Sosyal Alanlar Öğretmenliği Bölümlerinde uygulanan ÖMB derslerini (YÖK, 1998) içeren program farklılığına bağlı olarak

Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlar

öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacına yönelik olması nedeniyle norm hatasına neden olmaması için ikinci öğretim öğrencileri araştırma kapsamına alınmamıştır.

Araştırmada veri toplamak için kullanılan tutum ölçeği, final sınavları öncesi ders dönemi son haftasında her programın birinci sınıfları (Ortaöğretim Fen ve Sosyal Alanlar programlarında ise 4. sınıf) ile son sınıflarında (Ortaöğretim Fen ve Sosyal Alanlar programının ise 5. sınıflarında) ders saatleri içerisinde uygulanmıştır.

Tüm bölümlerde toplam 645 öğrenciye tutum ölçeği uygulanmış ancak, 134 öğrencinin “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği”ni eksik ya da hatalı doldurdukları için işleme alınmamış ve 511 öğrencinin doldurmuş olduğu Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği”ndeki veriler işleme alınmıştır. Bu öğrencilerin bölümlere ve cinsiyet özelliklerine ilişkin dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Araştırmada 4 yıllık eğitimin uygulandığı programlarda 345, Ortaöğretim Fen ve Sosyal Alanlar Programından 166 olmak üzere toplam 511 öğrenci yer almaktadır. 4 yıllık programların 1. sınıfları ile 3,5+1,5 programlarının 4. yılında (8. yarıyılıda) toplam 307, son sınıflarda (4 yıllık programların 4. sınıf son dönemi ve 3,5+1,5 programların 5. sınıf, 8. yarıyılında) 204 öğrenci yer almıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemeyi amaçlayan beşli likert tipi 34 maddeden oluşan bir ölçekle elde edilmiştir. Ölçme aracı 5= Kesinlikle katılıyorum, 4= Katılıyorum, 3= Kararsızım, 2= Katılmıyorum, 1= Kesinlikle Katılmıyorum olarak puanlanmıştır. Aracın geçerlilik ve güvenilirlik çalışması daha önce Üstüner (2006) tarafından yapılmıştır.

Ölçeğin Üstüner (2006) tarafından hesaplanan KMO değeri .91 Barlet testi değeri 7835, iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Ölçek tek boyutlu bir ölçektir. Bu araştırma kapsamında ölçek tekrar faktör analizine tabi tutulmuş, alfa güvenilirlik katsayısı ve madde ayırt edicilik güçleri hesaplanmıştır. Ölçek toplam 34 maddeden oluştuğundan yeterli temsil düzeyi için ölçekteki madde sayısının en az 5 en fazla 10 katı kadar kişiye uygulanması yeterli olacağından (Bryman ve Cramer, 2001), 183 kişiye (96 kız, 87 erkek) uygulanmış ancak cevaplayıcılardan 10 tanesi ölçekteki bazı maddeleri boş bıraktıklarından 173 anket değerlendirmeye alınmıştır. Ön

uygulama, İlköğretim Sınıf Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği ile Kimya ve Türk Dili ve Edebiyatı tezsiz yüksek lisans programlarına (4+1,5) devam eden öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Ön uygulamanın yapıldığı öğrencilerin 92'si kız, 81'i ise erkektir.

Elde edilen veriler öncelikle faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizi birbiri ile ilişkili çok sayıda değişkeni birbiri ile ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler bulmayı hedefleyen çok değişkenli bir istatistiktir (Büyüköztürk, 2002). Döndürülmemiş temel bileşenler tekniği ile yapılan analiz sonucunda faktör yük değeri .30 ve üstünde olan maddeler değerlendirmeye

TABLO 1

Program Bazında Öğrencilerin Cinsiyet ve Bölüm Dağılımı (n)

Program Adı / Cinsiyet	Kız		Erkek		Toplam
4 Yıllık Eğitimin Uygulandığı Programlar-(lisans)					
	1. sınıf	4.sınıf	1. sınıf	4. Sınıf	
1. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği	12	7	14	6	39
2. Fen Bilgisi Öğretmenliği	11	12	5	13	41
3. İlköğretim Matematik Öğretmenliği	16	21	12	8	57
4. Sınıf Öğretmenliği A ve B şubeleri	22	19	8	7	56
5. Türkçe Öğretmenliği A ve B Şubeleri	30	17	17	8	72
6. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği A ve B Şubeleri	18	5	24	3	50
7. İngilizce Öğretmenliği	15	8	3	4	30
Cinsiyete Açısından Sınıflara Göre Toplam	124	89	83	49	
Cinsiyet Açısından Toplam		213		132	345
3,5+1,5 Ortaöğretim Fen ve Sosyal Alanlar					
	4. sınıf (8. yarıyıl)	5.sınıf (10. yarıyıl)	4.sınıf (8. yarıyıl)	5.sınıf (10. yarıyıl)	Toplam
8. Biyoloji Öğretmenliği	13	3	10	3	29
9. Fizik Öğretmenliği	11	8	12	10	41
10. Matematik Öğretmenliği	10	7	6	9	32
11. Kimya Öğretmenliği	14	8	11	4	37
12. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	10	10	3	4	27
Cinsiyete Açısından Sınıflara Göre Toplam	58	36	42	30	
Cinsiyet Açısından Toplam		94		72	166
4 Yıllık ve 3,5+1,5 Programları Genel Toplam		307		204	511

alınmıştır (Cohen & Lawrence, 1989'dan Akt. Özgüven, 1994). Yapılan analizde tüm maddelerin birinci faktör altında ve .30'dan büyük olduğu gözlenmiştir. En yüksek yük değerine sahip 5. maddenin .881 ve en düşük 21. maddenin ise .576'dır. Birden fazla faktör altında yer alan 2. ve 21. maddenin sırasıyla birinci faktördeki yük değerleri .645 ve .576 iken ikinci faktördeki yük değerleri sırası ile .444 ve .365'dir. Bu maddelerin birinci ve ikinci faktördeki yük değerleri arasında fark .100'den fazla olduğundan bu maddeler ölçekten çıkarılmamış ve birinci faktör altında yer almasına karar verilmiştir. Tek faktörlü analizde maddelerin varyansı açıklama oranı % 55.357'dir. KMO değeri .961 ve Bartlett's test değeri 4878.069 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alfa güvenilirlik katsayısı .97 olarak hesaplanmıştır. Ölçekteki her bir maddenin ayırt ediciliğini belirlemek için üst grup alt grup % 27 tekniği ile yapılan analizde en düşük ortalama 1.03 ve en yüksek ortalama 4.57 ile tüm maddelerin .05 düzeyinde ($p < 0,05$) anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ölçek maddeleri üzerinde herhangi bir değişiklik yapmadan ölçeğin aynen uygulanmasına karar verilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada elde edilen bulgular, araştırmanın alt amaçları çerçevesinde ele alınarak yorumlanmıştır.

Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları

Öğrencilerin her bir tutum maddesine verdikleri cevapların ortalama ve standart sapması Tablo 2'deki sunulmuştur. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının en düşük ($\bar{X} = 3.22$) "çalışma koşullarına ilişkin" (23. madde) olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler çalışma koşullarına ilişkin olarak kararsızlık ($2.59 < \bar{X} \leq 3.39$) düzeyinde tutuma sahiptirler. En yüksek ise ($\bar{X} = 4.54$) "öğretmenlik mesleğini kişiliklerine uygun bulma" maddesine ilişkin (7. madde) tutum düzeyinin kesinlikle katılıyorum düzeyinde ($4.19 < \bar{X} \leq 5.00$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin tutum düzeyleri toplam 22 maddede katılıyorum, toplam 11 madde de ise kesinlikle katılıyorum düzeyindedir. Tek bir maddede kararsız tutum söz konusudur. Ölçekten elde edilebilecek en düşük tutum puanı 34, en yüksek tutum puanı 170'tir. Araştırma kapsamında öğrencilerin toplam puanları 136.40 olarak bulunmuştur. Bu öğrencilerin genel itibarıyla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu olduğunu (katılıyorum düzeyinde) göstermektedir. Sonuçlar öğretmenlik mesleği açısından olumludur.

Araştırmanın bu bulgusu, Şenel ve ark. (2004), Kaya ve Büyükkasap'ın (2005), Alim ve Pekdemir'in (2006) yapmış oldukları araştırmaların bulgularını destekler niteliktedir. İlgili araştırmalarda da farklı değişkenler açısından öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğini bilinçli olarak seçtikleri ve olumlu tutuma sahip oldukları yönündeki araştırma sonuçları ile bulgular paralellik göstermektedir. Araştırmalarda öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların yüksek çıkması özellikle son yıllarda eğitim fakültelerine girişteki puanların yüksek olması nedeniyle "hiç olmazsa öğretmen oluruz" anlayışının yıkıldığını göstermektedir, şeklinde de yorumlanabilir.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumların Cinsiyete Göre Farklılığı

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Tablo 3'te de görüldüğü gibi kız öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanlarının ortalaması erkek öğrencilerden daha yüksektir ($t_{510}=3.529$, $p<.05$).

Araştırmanın bu bulgusu Türkiye'de Öztürk ve ark. (2005), Çakır (2005), Kaya ve Büyükkasap (2005), Saracaloğlu ve ark. (2004) yaptıkları araştırmalardaki bulgularıyla paralellik göstermektedir. Aslında bu bulgu çok şaşırtıcı değildir. Öğretmenlik mesleğinin çalışma ve yaşam koşullarına ilişkin algılamalar, mesleğin kadınlara daha uygun olduğu yönündeki anlayışla paralellik göstermektedir. Coultas ve Levin (2002) yapmış oldukları araştırmada da farklı ülkelerde kadınların öğretmenlik mesleğini daha fazla tercih ettiklerine yönelik bulgular elde etmişlerdir.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumların Anabilim Dalına Göre Farklılığı

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının BÖTE, Fen Bilgisi, İlköğretim Matematik, Sınıf Öğretmenliği, Türkçe, Sosyal Bilgiler, İngilizce, Biyoloji, Fizik, Ota Öğretim Matematik, Kimya, TDE anabilim dallarına göre farklılığını test etmek için yapılan Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way-ANOVA) bulguları, tutumların anabilim dallarına göre farklılaştığını göstermektedir [$F_{(11-499)}= 2.674$, $p\leq.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LSD testi yapılmıştır. Gruplar arası farklılık ve Tek Yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Anabilim dalı değişkeni açısından öğrencilerin tutum puanları arasında fark olduğu belirlenmiştir. Bu farklılık ise; Sosyal Bilgiler ($\bar{X}=4.24$) ve İngilizce Öğretmenliği ($\bar{X}=4.24$) Anabilim Dalı programında okuyan

TABLO 2

Öğrencilerin Öğretmenliğe Yönelik Tutumları (N=511)

Tutum İfadeleri	\bar{X}	S
1. Öğretmen olma düşüncesi bile bana cazip geliyor	3.81	1.19
2. Öğretmenlik mesleği bana sıkıcı geliyor*	4.32	1.10
3. Öğretmen olmayı kendime yakıştırıyorum	4.17	1.03
4. Tekrar bir meslek tercihinde bulunmam gerekse öğretmenliği tercih ederim	3.46	1.40
5. Öğretmenliğin bana göre bir meslek olmadığını düşünüyorum*	4.40	1.06
6. Öğretmenliğin yaşam tarzıma uygun olmadığını düşünüyorum*	4.44	1.07
7. Öğretmenliğin kişiliğime uygun olmadığını düşünüyorum*	4.54	.91
8. Öğretmenlik mesleğini seçtiğime pişman oluyorum*	4.43	1.01
9. Öğretmenlikte başarılı olacağıma inanıyorum	4.23	.86
10. Öğretmenlik mesleği ile ilgili olan bu bölümü seçmiş olmaktan hoşnudum	3.95	1.17
11. Öğretmenlik mesleğinde karşılaşıcağım zorlukları aşabileceğime inanıyorum	4.12	.85
12. Zor şartlar altında dahi öğretmenlik yapmak isterim	3.58	1.18
13. Öğretmenlik mesleğinin gereklilikleri konusunda kendime güveniyorum	4.09	.83
14. Öğretmenliğe karşı özel bir yeteneğim olduğu kanısındayım	3.50	1.12
15. Öğretmenliğin bana uygun bir meslek olmadığını düşünüyorum*	4.35	1.12
16. Öğretmenliğin bir şeyler üretip yaratmam için bana fırsatlar vereceğini düşünüyorum	3.61	1.15
17. Öğretmenliği profesyonel bir şekilde yürütebileceğime inanıyorum	3.98	.92
18. İnsanlara bilmedikleri bir şeyleri öğretecek olma düşüncesi beni mutlu ediyor	4.48	.81
19. Öğretmenlik yapan insanlara sempati duyarım	3.93	1.01
20. Öğretmen olacağıma düşünmek beni mutlu ediyor*	4.42	.96
21. Bir meslek tercih etme durumunda olanlara öğretmenliği tavsiye etmem*	4.19	1.19
22. Öğretmen olduğumda yapabileceğim çok şey olduğunu düşünüyorum	3.83	1.15
23. Öğretmenliğin çalışma koşulları bana çekici geliyor	3.22	1.28
24. Öğretmenlik bilgisi derslerinde başarılı olmayı önemserim	4.14	1.01
25. Öğretmenlik yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlanırım	4.04	.94
26. Eğitim, öğrenme, öğretme ve öğretmenlik konularında konuşur tartışırım	3.71	1.02
27. Bilgili ve yeterli öğretmen olacağıma düşünüyorum	4.11	.82
28. Öğretmenliğin toplumda bana saygınlık kazandıracığına inanıyorum	3.87	1.02
29. Halen okumakta olduğum öğretmenlik programını isteyerek seçtim	3.81	1.39
30. Öğretmenlik mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum*	3.41	1.18
31. Öğretmenlik yaparak vereceğim eğitim aracılığıyla insanların yaşamına yön vermeyi gurur verici buluyorum	4.35	.91
32. Eğitim, öğrenme, öğretme ve öğretmenlik konularında konuşmaktan hoşlanmam*	4.38	1.01
33. Öğretmen olduğumda çevre tarafından bana yeterli değerin verileceğine inanıyorum	3.64	1.12
34. Öğretmenlik mesleğinin devamlılığı bana güven veriyor	3.89	1.15

* Bu maddeler ters puanlanmıştır.

TABLO 3
Öğretmenliğe Yönelik Tutumların Cinsiyete Göre Farklılığı

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	p
Kız	307	4.09	.55	3.529	.000
Erkek	204	3.90	.64		

TABLO 4
Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumların Anabilim Dalına Göre Farklılığı

Anabilim Dalı	Tutum Puanları			F	p	Fark (LSD) p≤.05
	\bar{x}	S	N			
1- BÖTE	3.91	.68	39	2.674	.002	6 ve 7 ile 1-2
2- Fen Bilgisi Öğretmenliği	3.91	.48	41			3-4-9-11
3- İlköğretim Matematik Öğret.	3.97	.67	57			5 ile 9-11;
4- Sınıf Öğretmenliği	3.98	.79	56			
5- Türkçe Öğretmenliği	4.08	.56	72			10 ile 9-11;
6- Sosyal Bilgiler	4.24	.48	50			
7- İngilizce Öğretmenliği	4.24	.51	30			12 ile 9-11
8- Biyoloji Öğretmenliği	4.06	.40	29			
9- Fizik Öğretmenliği	3.78	.64	41			
10- Ortaöğretim Matematik Öğ.	4.10	.41	32			
11- Kimya Öğretmenliği	3.79	.59	37			
12- Türk Dili ve Edebiyatı Öğ.	4.12	.40	27			

öğrencilerle BÖTE ($\bar{X} = 3.91$), Fen Bilgisi ($\bar{X} = 3.91$), İlköğretim Matematik ($\bar{X} = 3.97$), Sınıf Öğretmenliği ($\bar{X} = 3.98$), Fizik ($\bar{X} = 3.78$) ve Kimya Öğretmenliği ($\bar{X} = 3.79$) Anabilim Dallarında okuyan öğrenciler arasındadır. Sosyal Bilgiler ile İngilizce Öğretmenliği programındaki öğrencilerin diğer programlardakine göre daha yüksek düzeyde olumlu tutum geliştirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca, Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda okuyan öğrencilerle ($\bar{X} = 4.08$) hem Fizik Öğretmenliği ($\bar{X} = 3.78$) hem de Kimya Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda ($\bar{X} = 3.79$) okuyan öğrenciler arasında tutum açısından farklılık gözlenmiştir. Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda okuyan öğrencilerin Fizik ve Kimya

Öğretmenliğine göre daha fazla olumlu tutum geliştirdikleri belirlenmiştir. Yine hem Ortaöğretim Matematik Öğretmenliği ($\bar{X} = 4.10$) hem de Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı ($\bar{X} = 4.12$) öğrencileri ile Fizik Öğretmenliği ($\bar{X} = 3.78$) ve Kimya Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda ($\bar{X} = 3.79$) okuyan öğrencilerin tutum puanları arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Ortaöğretim Matematik ve Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda okuyan öğrenciler daha yüksek düzeyde olumlu tutum geliştirmişlerdir.

On iki farklı anabilim dalı arasında yapılan karşılaştırmanın sonuçları, öğretmenlik mesleğine yönelik olarak sosyal ve dilbilim alanlarında okuyan öğrencilerin sayısal alanlara göre tutum puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Sosyal bilimler alanında öğretmenlik dışında çok fazla program alanın olmaması, fen ve matematik eğitim alanlarında üniversitedeki fakülte ve program çeşitliliğinin fazla olması (özellikle tıp, mühendislik, eczacılık gibi) bu öğrencilerin sosyal bilimler alanındaki öğrencilere nazaran daha yüksek beklenti oluşturmaları bu farklılıkta önemli bir etken olarak düşünülebilir. Saracaloğlu ve ark. (2004) ile Kaya ve Büyükkasap'ın (2005) yaptıkları araştırmaların sonuçları da bölüm değişkeninin öğrencilerin tutumları üzerinde belirleyici bir etken olduğunu göstermiştir.

Özellikle ülkemizde eğitim fakültelerini tercih eden öğrencilerin genel sosyo-ekonomik düzeylerinin alt ve orta grupta yer aldığı araştırmalarca ortaya konmuştur (Kaya ve Büyükkasap, 2005; Akbayır, 2003). En garantili mesleklerden “öğretmenliğin” görülmesi ve iş bulma açısından daha avantajlı meslek durumunda olması bu sonuçlarda önemli bir etken olarak görülebilir.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumların Sınıf Düzeyi ve Programa Göre Farklılığı

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyi ve program değişkenlerine göre farklılığının test edilmesi için uygulanan iki faktörlü varyans analizi (İki faktörlü ANOVA) sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Öğretmen yetişme sistemimizde ÖMB derslerini içeren dersler iki farklı program türünde farklı şekilde okutulmaktadır. Bunlar; 4 yıllık programlar ile 3,5+1,5 programlarıdır. Bunlardan 4 yıllık programlarda okuyan öğrencilerin tutum puan ortalaması $\bar{X} = 4,04$ ve 3,5+1,5 programlarda

okuyan öğrencilerin tutum puan ortalaması $\bar{X} = 3,94$ 'tür. Bu iki grubun tutum puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [$F_{(1-507)} = 2,25$; $p > 0,5$]. Bu bulgu, program farklılığının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılığa yol açmadığını göstermektedir.

TABLO 5
Öğrencilerin Program ve Sınıf Farklılığına Göre Tutum Puanlarının İki Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

	1. Sınıf			Son Sınıf			Toplam		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
3+1,5 Yıllık Program	100	3.91	.54	66	3.97	.52	166	3.94	.53
4 Yıllık Program	207	4.03	.62	138	4.06	.64	345	4.04	.62
Toplam	307	3.99	.59	204	4.04	.60	511	4.01	.60

Program: $F=2.25$, $p=.135$; Sınıf: $F=1.10$, $p=.295$; Program x Sınıf: $F=.33$, $p=.566$

Öğrencilerin birinci ya da son sınıfta olup olmama durumuna göre yapılan analizde; birinci sınıfta okuyan öğrencilerin tutum puan ortalaması $\bar{X} = 3.99$ ve son sınıfta okuyan öğrencilerin tutum puan ortalaması ise $\bar{X} = 4,04$ 'tür. Sınıf farklılığının da öğrencilerin tutum puanları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı göstermektedir [$F_{(1-507)} = 1,10$; $p > 0,5$]. ÖMB derslerinin yürütüldüğü 4 yıllık programlar ile 3,5+1,5 programları ve sınıf farklılığının (birinci sınıf ve son sınıf) öğrencilerin tutum puanları üzerinde ortak etkisinin de anlamlı olmadığı bulunmuştur [$F_{(1-507)} = ,33$; $p > .05$]. Araştırmanın bu sonuçları Çakır'ın (2005) yapmış olduğu sınıf değişkeninin tutumlarda önemli bir değişime neden olmadığı sonucu ile paralellik göstermektedir.

Bulgular, program ve sınıf farklılığının mesleğe ilişkin tutumlarda anlamlı bir farklılığa yol açmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle ÖMB derslerinin dört yıllık süreç içerisinde yayılarak okutulması ile son 1,5 yıllık süreçte okutulmasının mesleki tutum üzerinde etkisinin olmadığını göstermektedir. Dolayısı ile uygulanmakta olan program farklılığının mesleki tutum açısından her hangi bir şekilde tutumlarda bir değişim oluşturmadığı söylenebilir. Öğretmenlik mesleğine yönelik öğrencilerin tutum düzeylerinin yüksek olması da mesleğe olumlu bakış açısı ile

bakmaları ve tercihlerinde bunun etkili olması mesleğin gelişimi açısından önemlidir. Öğrencilerin birinci sınıf düzeyinde de yüksek düzeyde tutuma sahip olmaları öğretmenlik tercihlerinin bilinçli olduğunu ve mesleği isteyerek seçtiklerini göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçları Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu ve tutum düzeyinin yüksek (3.40 ile 4.20 arasında katılıyorum düzeyinde) olduğu söylenebilir. Türkiye’de farklı örneklemeler üzerine yapılan (Buluç, 2002; Saracaloğu ve ark. 2004; Aslan, Köksal ve Akyol, 2006) araştırma sonuçları da Eğitim Fakültelerinde okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının genellikle olumlu olduğunu göstermektedir. Eğitim fakültesinde okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının yüksek olması meslekte başarılı olacaklarının önemli bir işareti olarak düşünülebilir.

Bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğelerden oluşan tutum, dış dünyaya ilişkin bireyin her türlü duygularını içermektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith,1993; Özgüven, 1994; Sherif ve Sherif, 1996). Kişinin bu eğilimi geçmiş yaşantılarına, deneyimlerine dayalı olarak oluşturmakta ve gelecekteki davranışları hakkında da bir ön bilgi sunmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1979; Tavşancıl, 2002). Tutuma ilişkin bu genel durum dikkate alındığında öğretmen adaylarının yüksek düzeyde olumlu tutum geliştirmiş olmalarının başarılarında da önemli bir yere sahip olacağını ve bu mesleği bilinçli olarak seçmiş olmalarını göstermesi açısından önemlidir. İnsanların sevmedikleri işleri-meslekleri yapmak zorunda olmaları daha baştan meslekteki başarılarını engelleyecek bir durumdur.

Eğitim fakültelerinde yeniden yapılanma sonrasında ortaya çıkan yapıda ÖMB derslerinin farklı bölümlerde farklı dönemler içinde okutulmasının, öğrencilerin tutumlarına etkisinin incelendiği bu araştırma sonucunda program ve sınıf değişkeninin tutumlar üzerinde etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Program türü (4 yıllık programlar ile 3,5+1,5 yıllık) ve sınıf değişkeninin tutumlar üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir etkiye sahip olmaması, araştırmanın bahar yarıyılı sonunda yapılmış olması bir etken olarak düşünülebilir. Çünkü hem 4 yıllık programların hem de 3,5+1,5 programların ilk dönemi içinde ÖMB dersi almış olmaları hem de bir yarıyılık süre içerisinde çevresel ve sosyo-kültürel faktörlerin tutum gelişimi üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca dört yıllık

programda okuyan öğrenciler ile 3+1,5 programda okuyan öğrencilerin ÖMB derslerini aldıkları ilk yıldaki tutum puanları arasında fark yoktur ve düzey açısından da birbirine çok yakındır. Her iki program türünün ilk yıl tutum puanları ile son sınıf tutum puanları arasında da farklılığın olmaması ÖMB derslerinin programlara farklı yerleştirilmesinin önemli bir etken olmadığını göstermektedir. Öğrencilerin mesleğe yönelik tutum puanlarının 1. sınıfta da yüksek olması öğrencilerin bilinçli bir meslek seçiminde olduklarını göstermektedir. Bu seçimde öğrencilerin mesleğe ilişkin olumlu duygularının yanı sıra diğer etkenlerinde önemli bir rol oynadığını düşündürmektedir. Yapılan bazı araştırma sonuçları da (İşmen, Esra ve Yıldız, 2005; Aslan Koksall ve Akyol, 2006) öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarında aile etkisinin önemli olduğunu göstermektedir. Ancak, bazı ana bilim dalı değişkenine bağlı olarak öğrencilerin tutum puanları arasında görülen farklılık, ÖMB derslerinden ziyade alan farklılığı ve bunun öğrencilere sunmuş olduğu fırsatlar ile açıklanabilir.

ÖMB derslerinin verildiği tüm bölümlerin ilk yılında (I. Sınıf) öğrencilerin tutum puanlarıyla son sınıftaki tutum puanları arasında farklılığın olmaması, bu derslerin duyuşsal açıdan yetersiz olduğu anlamına gelmemektedir. Sınıf farklılığına rağmen tutumlarda değişme olmaması, öğrencilerin ilk yıllardaki tutum puanlarının da yüksek olması öğrencilerin öğretmenlik mesleğini isteyerek seçtiklerinin göstergesi olarak düşünülmelidir. Çünkü tutumların kısa sürede değişmediği ilkesi göz önüne alındığında öğretmenlik mesleğine olumsuz veya herhangi bir tutumu olmayan bireyin bu kadar güçlü olumlu tutuma dönüşmesi de güç olsa gerekir. Ancak, tutum puanlarının her iki program türünde hem birinci sınıf hem de son sınıflarda hemen hemen aynı düzeyde kalması da düşünülmeli gereken bir durumdur. Çünkü gerek 4 yıllık programların son sınıfında gerekse 3,5+1,5 programların son sınıfında (10. yarıyılıda) tutum puanları arasında fark olması beklenirdi. Dört ve beş yıllık süreç içerisinde öğretmen adaylarına verilen eğitimin sonucunda tutum düzeylerinde bir artışın olmamasının nedenlerinin araştırılması yararlı olacaktır. Çeşitli örneklemeler üzerinde yapılan araştırmalarda da (Çakır, 2005; Buluç, 2002) sınıf düzeyi farklılığının mesleğe yönelik tutumda önemli bir etken olmadığı yönünde bulgular ortaya konmuştur. Sonuçlar öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde öğretmenlik mesleğine yönelik duyuşsal eğitime de ağırlık verilmesinin yararlı olacağını göstermektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, 3,5+1,5 programları ile 4 yıllık lisans programları arasında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar açısından önemli fark olmadığını her iki alandan da yetişen öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği tutumlarının olumlu olduğunu

Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlar

göstermektedir. Bu durum, 1998 yılından itibaren uygulamaya konan yeni öğretmen yetiştirme çabalarının program farklılığı açısından tutumlarda olumsuz bir durum yaratmadığı ama çok olumlu denebilecek bir gelişmede kaydedemediğini göstermektedir. Çünkü 1. sınıflarla dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarının tutum puanları arasında anlamlı fark yoktur.

Bu sonuçlara bağlı olarak daha da genellenebilir sonuçlara ulaşabilmek için araştırmanın farklı üniversiteleri de kapsayacak düzeyde yapılması, ortaöğretime öğretmen yetiştiren bir başka kaynak olan 4+1,5 programlarını da kapsayan araştırmaların yapılması yararlı olacaktır.

Summary

Starting from the early years of the founding of Turkish Republic, various teacher training programs and institutions were established. The first teacher training school was Darümuallimin-i Rüşdiyye which was opened in 1848 (Akyüz, 1993; Koçer, 1992). By the early years of the republic, teacher training has gained more importance and improved qualitatively and quantitatively. This was realized under the responsibility of Ministry of National Education until 1982. Since then, the Higher Education Council and universities have been given the responsibility to train teachers. The Higher Education Council (YOK) released new regulations to raise quality and quantity in teacher education after 1998-1999 academic year. Then, all the programs at all universities were restructured.

Teacher training programs should equip teachers of the future with certain professional proficiencies related to their teaching profession. In this sense, as the programs prepared by YOK have been implemented at all education faculties, the proficiency that aimed to reach for future teachers should be the same (Çakır, 2005). However, teaching quality is closely and directly related to the selection of teachers, pre-service teacher training, and their attitudes towards teaching profession. Attitudes and approaches toward the profession are an issue affecting the perception of their proficiency and achievement in the profession. The results of some research also confirm this idea (Çakır, 2005; Aşkar and Erdem, 1987; Bloom, 1979). Their continuous and positive perceptions towards the profession will enable them to be more efficient in the course of their teaching profession (Erdem, Gezer and Çokadar, 2005: 471). There are studies on future teachers in the related literature. Most of them focus on future teachers' attitudes and perceptions of teaching profession (Şenel et al., 2004; Kaya and Büyükkasap, 2005; Üstün, Erkan and Akman, 2004; Çakır, 2005; Öztürk et al, 2005).

The aim of this study is to analyze the attitudes of the students who study teaching profession and pedagogy courses, scattered in 8 semesters, 4 years, and attitudes of the students who have these courses in the last 1,5 years of their five-year education period in a comparative way. Thus, the study includes following research questions:

1. What are the attitudes of students towards the teaching profession?
2. Is gender a significant factor that affects the attitudes?
3. Are there any differences among the programs such as Computer and Instruction Technologies, Science, Primary School, Primary School Maths, Turkish, Social Sciences, English, Biology, Physics, Chemistry, Secondary School Maths, and Turkish Literature?
4. Are there any differences among the students from different grades, and between the programs at primary and secondary schools?

Method

The study was carried out as a survey. By this way, the main objective of the study is to find out whether the course Introduction to Teaching Profession is influential on the attitudes of prospective teachers between the first and last grade students at four-year (the programs for primary school education), and 3,5 + 1,5-year programs (those for secondary school education) at Necatibey Education Faculty. In order to achieve the objective, the data obtained from “Measurement Scale for Teaching Profession Attitude” was analyzed in a quantitatively. The sample group consisted of the students at Necatibey Education Faculty of Balıkesir University in the spring season (the second semester) in 2005-2006 academic year. It includes all the students at all primary and school programs. The evening school students were omitted, as there are only regular students at some of the programs.

Data were gathered from of 511 students, 345 from 4-year programs and 166 from science and social fields of secondary school programs. Also, 307 students from the first grade of four-year programs and first year of 3,5+1,5 programs, 204 students from the fourth year of four-year programs and from the 4th year, 8th semester of 3,5+1,5-year programs were used in the study.

Procedure

The data were obtained using a 5 Likert-type measurement scale, containing 34 items that aim to determine the attitudes of future’s teachers towards teaching profession. The measurement was scaled as 5= strongly agree, 4= agree, 3= not sure, 2= disagree, 1= strongly disagree. The validity and reliability of the measurement tool was achieved by Üstüner (2006) previously. In this study, the indices of validity, reliability and item differentiation of the measurement tool were computed again.

Findings

The findings for the first research question of the study, the attitudes of future’s teachers towards teaching profession is generally positive, the 22nd item is at agree level, and the 11th item is at completely agree level. However, in the 23rd item on the working conditions of teaching profession, they were observed to have attitude at not sure level.

The second problem was whether gender is a variable in attitudes towards teaching profession. T-test analyses showed that mean score (X) is

4.09 for females 3.09 for males, and there is a significant difference in favor of girls. ($t= 3.529$, $p< .05$).

The third problem was whether there are differences in attitudes towards teaching profession in terms of the disciplines such as Science, primary school, Turkish, Social sciences, English, Biology, Physics, Secondary School Maths, Chemistry and Turkish Literature.

Unrelated sampling One Factor Variance (One-Way-ANOVA) analysis showed that there is a significant difference in attitudes towards teaching profession in terms of different disciplines. ($F_{(11-499)}=2.64$, $p< .05$). The source of this difference is specifically, social fields, sciences and maths, and is that the attitude of students towards teaching profession in Social Sciences is higher.

The 4th and the last research question was to determine whether the attitudes towards teaching profession is affected by the common effect of class variable and the program difference. Unrelated sampling 2-factor variance analysis (2-factor-ANOVA) showed that the common effect is not significant on the attitude scores of students at 4-year and 3.5 + 1.5-year program and the difference of years (1 year and last year) [$F_{(1-507)}=0.33$, $p>.05$].

Result and Discussion

In this study, the attitudes of students at Necatibey Education Faculty towards teaching Profession is positive and the level of attitude (between 3.40 and 4.20 agree level) is high. The mean score of females is higher than the one of boys. Between genders, there are significant differences in favor of females. The comparison of different disciplines in attitudes towards teaching profession revealed that it is higher in language and social fields than science and maths fields. The study showed that the difference of programs and grades doesn't have an effect in terms of the attitudes towards teaching profession. The findings in the study supports the previous researches at various universities (Buluç, 2002; Saraçoğlu, 2004; Aslan and Köksal, 2006). However, the finding that there aren't any differences in attitudes toward teaching both between 1st and 4th grade students of four-year program and also between 8th semester and 10th semester students of 3.5+1.5 year programs is especially significant. Though the students selected their profession consciously, and their attitudes are expected to increase in the course of years, findings show that there is no increase on the issue.

Kaynaklar/References

- Akyüz, Y. (1993). *Türk Eğitim Tarihi: Başlangıçtan 1993'e*. (4. Baskı). İstanbul: Türk Koleji Yayınları.
- Alım, M., Bekdemir, Ü. (2006). Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Milli Eğitim Dergisi*, 35(172), 263–275.
- Aslan, D., Köksal Akyol A. (2006). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Mesleki Benlik Saygılarının İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 51–60.
- Aşkar, P., Erdem, M. (1987). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği, *Çağdaş Eğitim*, 121, 8-11.
- Ataman, A. (1998). Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılanmasının Düşündürdükleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(15), 263–273.
- Bloom, S. B. (1979). *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*. (D. A. Özçelik Çev.). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bryman, A., Cramer, D. (2001). *Quantitative Data Analysis with SPSS Release on for Windows*. Philadelphia: Routledge.
- Buluç, B. (2002). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Sertifikası Programlarına Yönelik Tutumları. *Toplumsal Düşünce Dergisi*, 3(5), 41–48.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yay.
- Coultas, C. J., Lewin, M. K. (2002). Who becomes a teacher? The Characteristics of Student Teachers in Four Countries. *International Journal of Educational Development*, 22(3–4), 243–260.
- Çakır, Ö. (2005). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı (İÖLP) ve Eğitim Fakülteleri İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları Ve Mesleki Yeterlik Algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(9), 27–42.
- Çelenk S. (1988). *Eğitim Yüksek Okulu Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Demirel, O. N. (1995). *Öğretmenlik Mesleğine Yönelen Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik, Psikolojik ve Kültürel Özellikleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Freedman, J. L., Sears, D. O., Carlsmith, J. M. (1989). *Sosyal Psikoloji*. (A. Dönmez Çev.), İstanbul: Ara Yay.
- İşmen, A. E., Yıldız, S. A. (2005). Öğretmenliğe İlişkin Tutumların Özgeçmiş ve Atılganlık Düzeyleri Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 11(42), 151–166.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1979). *İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Cem Ofset.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (6. Baskı). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık.
- Kaya, A., Büyükkasap, E. (2005). Fizik Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Profilleri, Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ve Endişeleri: Erzurum Örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 367–380
- Koçer, H. A. (1992). *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Köksal Akyol, A., Koçer Çiftçi, H. (2005). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Empatik Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 21, 13–23.

- Oğuzkan, F. (1983). Orta Dereceli Okul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi. *MEB Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, Atatürk Kitapları: Cumhuriyet Döneminde Eğitim içinde (595–623)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: PDREM Yay.
- Öztürk B., Doğan, O., Koç, G. (2005). “Eğitim Fakültesi Öğrencileri ile Fen-Edebiyat Fakültesi Mezunlarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Algılarının Karşılaştırılması (Gazi Üniversitesi Örneği) *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1–19.
- Saracaloğlu, A. S., Serin, O., Bozkurt, N., Serin, U. (2004). Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler. *Çağdaş Eğitim*, 29(311), 16–27.
- Şenel, H. G., Demir, İ., Sertelin, Ç., Kılıçarslan, A., Köksal, A. (2004). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. *Eğitim Araştırmaları*, 15(4), 99–109.
- Sherif, M., Sherif, C. W. (1996). *Sosyal Psikolojiye Giriş II*. (M. Atakay ve A. Yılmaz Çev.), İstanbul: Sosyal Yay.
- Şimşek, H. (2005). Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Programına Devam eden Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), Erişim Tarihi: 19.02.2007, <http://efdergi.yyu.edu.tr>.
- Slocum, M. C. (1974). Formula for Translation—that-Communicates. *Notes on Translation*, 53, 33–34.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yay.
- Tok, T. N. (1995). Türkiye’de Öğretmenin Statüsü. *Çağdaş Eğitim*, 15, 23–28.
- Üstün, A. (2007). Farklı Branşlardaki Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 339(32), 20–27.
- Üstün, E., Erkan, S., Akman, B. (2004). Türkiye’de Okulöncesi Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 129-136.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Eğitim Yönetimi*, 12 (45) ,109-127.
- Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı (1998). Cumhuriyet Döneminde Öğretmen Yetiştirme Tarihi Gelişimi, *Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi* ile İlgili Rapor, Erişim Tarihi: 19.01.2007, www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/mart98/bolum6.html

İletişim/Address:

Yard. Doç. Dr. Ali Rıza TERZİ
Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü 10100 Balıkesir
e-mail: terzioglu53@hotmail.com

Alındığı tarih/Received: 12.04.2007

Düzeltilme/Revision: 17.07.2007

Kabul/Approved: 10.11.2007